

Előfizetési feltételek:

Évre	12 frt — kr.
Félévre	6 „ — „
Negyedévre	3 „ — „
Havonként	1 „ — „

Megjelenik hetenkint háromszor:
ásárnap, Szerdán és Pénteken.

Szerkesztőség és kiadó-hivatal:
Monostor utca L. Bányai ház alatt.

MAGYAR POLGÁR.

POLITIKAI LAP.

Hirdetési díjak.

Ötször hasábozott sor ára 5 kr.
Bélyegdíj minden hirdetésről 30 kr.
Nagyobb hirdetéseknek külön kedvezményt is nyújt a kiadó-hivatal.

Fiók-kiadó-hivatalok:

Dócsán: Krémer Sámuel.
Egyed: Vokál János.
Szamosújvár: Csáner testvérek.
Kolozsvárt: Stein J. és Demján L.
M.-Vásárhely: Wittich József.

KOLOZSVÁR, SEPTEMBER 25.

Legújabb távirati tudósítások.

Páris, sept. 24. A császár igen jól érzi magát, sétákat tesz és szorgalmasan dolgozik. Valótlan azon hir, hogy a császár Vichybe, és a koronahg Németországba fog-nának utazni.

Berlin, sept. 24. A porosz koronahg oct. 6-án érkezend Bécsbe.

München, sept. 24. Gróf Beust ide érkezett; délben értekezni fog Hohenlohe herczeggel, és még ma este elutazik Bécsbe.

A jövő munkásai.

Tisztelettel kell meghajolnunk azon férfiak előtt is, kik a századnak valamely uralkodó eszméjét, a kortársak egyik hangzatosabb jelszavát írják föl elveiknek zászlajára, s annak érvényesítése mellett elismerést aratva, a tömeg tetszészaja között erélyes kitarással küzdenek. E tisztelet azonban valódi csodálattá, a rokonszenz, az együttérzés lelkesedésévé magasztosul nemesen érző keblekben akkor, ha az elvek, melyekért tárgyi egész odaadással fáradoznak, még nem vívták ki maguknak az egyetemes elismerést, főnn a hatalmasaknál s alatt a nép között még mindig idegenkedéssel találkoznak; ha nem a jelen, hanem a jövő alig főlhaj-nallott fény sugarai.

Tiszteletünk amott a kitarásukkal győzedelmeskedő hősöket, rokonszenves csodálatunk itt egy később következő kor nem méltányolt, sőt olykor üldözött eszméinek vértanuit illeti.

S ezen utóbbi érzés bizonyára éppen oly jogos, sőt talán jogosultabb is, mint az előbbi. Hisz hol az út sima téren akadálytalanul halad előre, hol száz kéz nyújt a bajnokoknak babérkoszorút, hol csak a fa gyümölcsei leszedésében kell fáradoznunk, ott a feladat nagyon meg van könnyítve, ott mindig készek lehetünk arra, hogy tetteinknek méltó jutalma nem marad, nem maradhat el. Csak hol az előítéletek, a félreismerés üserdején utat kell törni, hol nem babér, hanem töviskoszoru vár a küzdőre, hol még csak most ültetjük az első csemetét: ott, csak ott nyilvánul igazán az emberi szellem egész csodálatot parancsoló fennségében; csak ott érezzük teljesen át, hogy keblünkben is egy isteni szikra rejlik, hogy: „est deus in nobis, agitante calescimus illo.”

A szabad Helvetia egyik leggyönyörűbb pontján, a genfi tó mellett, Lausanne-ban tartott a közelmúlt napok alatt congressust az európai béke-liga.

Bukarest és lakói *)

I.

(m. a.) A ki Bukarestbe utazik, az bátran lemondhat minden nyugaton jogos igényéről. Hasztalan keresgél itt ósrégi vagy újabb keletti műemlékeket is. Csak egy emléket láthatni, mely XII-ik Károly parancsára állított fel, mintegy figyelmeztetésként az északi szlávok számára, hogy nekik az „eddig és netavá”-ot elmondja. A Kolza-templom melletti barangtorony ez, mely a múlt században még a város minden épületeinél magasabb volt, de az 1812 ki földrengés alkalmával fele részében összeomlott. Minden más épület Bukarestben már újabb eredetű, csak a legutóbbi időkben emelkedtek a lakások ezen országban a fakonyhók színvonalán felül. Bukarest a földrengések regiojába esik, s az utóbbi idők alatt gyakran volt része annak pusztításaiban, a mi szintén egyik oka lehetett az épületek törpére és faanyagokból építésének. A régi bojár házak lerontásánál nem ritkán akadhatni jelentékeny kincsekre, melyeket az ellenségnek rögtöni küzedése, a dögység kitétele, vagy más előre nem látott veszély bekövetkeztekor rejthettek el a falak közé.

*) Romania belviszonyainak ismerete az utóbbi időkben reánk erdélyiekre nézve fontosabbá vált, mint hittük vagy óhajtottunk volna. Ennek tudata birt rá, hogy lapunk hasábjain közzé tegyük a fennebb megkezdett cikksorozat, melynek nagyobb részét a román viszonyok egyik elfoglaltan szemlélője, Zerboni di Sposetti olasz lovagnak a külföld egyik tekintélyes folyóiratában megjelent tanulmányából merítők.

Ott, hol néhány évtized előtt a nagy angol történetíró, Gibbon Edward utolsó lapjait írta meg a mult legnagyobb birodalma, a római világbirodalom hanyatlásának, ott jegyezte föl a jövő történelmének első lapjaira korunk néhány szabadon gondolkozó gyermeke eszméit, egy új kor hajnalának galambpostáit.

„A béke a mi célunk; e cél elérésének első feltétele a népek szabadsága; ki a békét akarja, fegyverkezze föl a szabadsággal, s biztosítandja azt. A mi Helvetia kicsiben, azzá kell tenni Európát nagyban, ha azt nem akarjuk, hogy a folytonos fegyverben létel rövid idő alatt egészen tökre tegye; a béke csak a népeknek a cásarismus és katonai rendszer fölötti győzelme után leend lehetséges; Európának nincs más jövője, csak a köz-társaság; Amerikai institúciók nélkül világrészünk nemokára szétszakadozva, eltiporva leend; az isteni jog (droit divin) helyére az emberi jogoknak kell lépni; önkormányzata mindannak, a mi emberi alak-kal bír, alapfeltétele a békének, a szabadságnak; a népek szövetkezése feleslegessé teend minden álló hadsereget; a tulságos összpontosítás zsarnoksághoz, a mértéken tuli szétkülönzés (diversité) feloszlás- és fejeletlenséghez, a szabadság nélküli egyenlőség szolgáshoz, az egyenlőség nélküli szabadság „szabadságrontó szabadságokhoz” (libertés liberticides) vezet; alkossunk rendszeres propagandát a háború és militarismus ellen s ültessük az ifjúság keblébe azon meggyőződést, hogy a kard és ágyú nem egyebek megvetésére méltó kínzóeszközök-nél; Istennek gyalázatos kigunyolása a „csaták istenségről” beszélés, a nevelésnek lealjasítása a tanintézetekben Nagy Sándor, Caesar- és Napoleonnak példák gyanánt feltüntetése; le a csatáhozűkkel, le a „csaták istenével,” kinek emlegetése véres guny a szeretet, a kereszténység istene ellen; osszuk meg egymás közt a munkát, s álljunk ellen mind-azon intézkedéseknek, melyek által zsarnokok a népből ágyútöltelékét csinálják; menjünk jó példával előre, mert az erény ragadós, és a mult, jelen és jövő minden Napoleonját megalkalmazhat; a szabadság biztosítékai közé tartozik a bíróságoknak a nép által választása is. Egy folyó partján két nemzét lakik, szeretve és gyámoltva egymást; uralkodóik tartva egyetértéstől, csatába viszik őket; nem gyalázata az, hogy csak a népek ont-ják vérüket kedvükért, holott igazság szerint a fejedelmeknek kellene egymással megküzdeniök, míg a népek szemlélnék és talán megtapsolnák a párba; aztán jó a békekötés, a fejedelmek meg-ölelik és megcsokolják egymást, míg künn a meg-gyilkoltak hullait hordják össze, hogy belőlük embe-ri trágyát készítsenek. . . .” *)

Ime egy gyémánt-füzér a lausanne-i békecongressuson tartott szónoklatok kincs-bányájából.

Ne mondjátok azt, hogy ezen eszmék utópiák, hogy azoknak megvalósulhatása csak ábrándozó rajongók légváraiban történhetik,

*) Barni, Goegg, Simon, Hugó Victor, Buisson és Mie beszédeiből.

Ily ásatások alkalmával az ódon házoknak még más titkai is jutottak olykor napfényre, p. nagy mennyiségű, ismeretlen módon felhalmozott ember-csontok, melyek a régibb bukaresti viszonyokra elég szomorú világot vetnek. A földszinti bojár házromok helyére most emeletes, olykor csinos külsejű palotácskákat építenek, még pedig elég jellemzőleg oly alakban, mintha a földszinti osztály nem is merné fejét a földből kiemelni, úgy hogy az ablakok többnyire egy színvonalban állanak az utcák földjével. Ezen épületek törpe melléképületeik által egészen rendszertelentül vannak körülvéve, s jobbára csak a külföldiek egyesítik laikaikat európai szokás szerint összefüggő utcák-ká. *) A tehetősebb bojárok nem sok örömet talál-nak a falusi életben, s tanyájukat jobbára a vá-rosokban, leginkább pedig Bukarest falai között ültik fel. A háztengerben szétszóró oázisként tűnik föl a nagyváros keleti templom udvaraival, melyeket temetőknak használnak, úgy hogy a halot-tak városa betűszerinti értelemben az élőkének közepette terül el. Közös fa vagy téglakerítés fog-lalja össze a templomot, a lelkész és a halottak lakát, mely utóbbi a közlekedés könnyítése vé-gett átjáró gyanánt is használtatik. A vendéglők jobbára európai modorban készült új építmények, ellátva majdnem kivétel nélkül német vendég-lő-

*) A fejedelmi lakás s a kormány-paloták által kör-nyeztet, s az egész várost hosszában átmetező „Podu-Mogo-so” fő, s az abba nyíló néhány mellékutczán kívül a város építményei tekintetben szétszóró tömeget képez, melynek azonban a kertek kivált nyáron elég kellemes kinézetet adnak.

hogy azok nélkülözök a gyakorlati kivihető-séget. Szomorú bizonyosság volna nemünk sü-lyedéséről az ily állítások igazsága. Ha az eszmék, melyeknek nincs egyéb célja, mint visszaadni az embert önmagának, szabadok-ká tenni a szabadoknak teremtet lényeket, megtisztítani az önkényuralom fojtó légét, vé-get vetni a militarismus kigyószorításának, a legmunkaképesebb erőket téltlenségre vagy öngyilkolásra kárhoztató álló hadseregek hely-ébe a népeknek állandó békét biztosító szö-vetkezését helyezni: ha ily eszmék korunk-ban nem a megvalósítás felé törekvésnek, hanem csak a guny- és kicsinylésnek szol-gáltatnának anyagot, úgy bátran elvethet-jük egész civilisatiónkat, úgy méltán lerom-bolhatnók művelődésünk évezredek épületét, mert hátrább állanánk rég letűnt századok-nál, melyekben egy maroknyi hős lelkesedé-se győzelmesen szállott szembe a zsarnok-ság százazeivel, melyekben a keresztény vallás alapítója az egész emberiséget át tud-ta alakítani, melyekben egy Luther gyenge szava nemzetek szellemi sötéttségét oszlat-hatá el, s egy Washington az új világban dia-dalmasan hordozható körül a szabadság csil-aglobogóját. . . .

Ha csak egy kis része azon dicső gon-dolatoknak, melyek a lausannei békecongres-suson oly meleg szavakban nyertek kifeje-zést, átmehet a népek ismeretkörébe, s fel-ébreszti őket lethargiájukból, melyben meg-szoktak mindent másokra bízni, s önmaguk-ért semmit nem tenni: akkor hitünk szerint még évtizedeket sem számíthatunk azon kor bekövetkezeteig, melyben a lausannei béke-congressuson fejtetett eszmék világrészünk népeinek uralkodó eszméi leendnek. . . .

Ezt érted meg, ó ezt, ujkor embere!
S ha nyögsz, sikoltasz a gyámság alatt,
Saját fejeddel verd csak a falat,
A mivel ütnek, magad fegyvere.
Gyámságát nincs oly erő előtt,
Mint az emberé. A kor balad
S a változó sors támaszt új időt.
Teremtésd ujját, ember, te is magad!

Molnár Antal

Romániából.

Bukarest, sept. 20.

Hogy Babes ur port akarna hinteni a „Hon” szeméibe arról semmi kétségem sincs, de hogy nem sokat ad a pesti „Hon” a Babes ur Rumunuljá-ra, arról ő maga is meg lehet győződve.

Nem volt szerencsém olvashatni a „Hon” au-gustus 27-iki számát melyben a Románokról tétetik említést, de Babes ur megösmertett vele a Ru-munul egyik legközelebbi sz. hasábján hol így kezdi: „Az ellenzéki „Hon” mely a mérsékelt, vagy is az értelmesb magyarok közlönye, a mint a „Hon” hi-szi, 27-ik augusztusról egy cikkek kedveskedik ol-vasóinak a Románokról. . . Ezután folytatja Babes ur értelességeit romai modra, ugyan csak leezkez-

seik által a mi nagy városaink confort-jával. Van-nak ezek mellett még török khan-ok és u. n. nem-zeti szállodák, melyeket az európai utazók ritkán, a bennszülöttek s a keletől érkezők pedig kiváló előszeretettel keresnek föl. Beunk a keleti és ro-mán nemzeti élet meghamisítatlan alajában tanul-mányozható. Leglátogatottabb közöltük a „Han-Ma-nuk”, mely tulajdonosának óránként egy aranyat jövedelmez.

A város zöme, a kereskedő világ inkább közeledik a mi nagy városainkhoz, sőt a temérdek üzlet helyiség kirakatai gazdagság és csin tekin-tetében a legkevésbé sem állanak amazoknak mögöt-te. Valamint az egész város, úgy természet-esen e helyiségek is a bevándorlott külföldieknek köszönik eredetüket. Csak a pár évtized előtt megindult tömeges bevándorlással vette kezdetét a belföldiek között is egy középosztály képződése mely még gyermekkorát éli ugyan, de máris reményteljes kifejlődésnek néz eléje. Több meg-le-hetösen tekintélyes román kereskedő cézeggel, s nemzeti iparos osztállyal is találkozunk, mely azon-ban — bár olykor az európaiakkal is győzelme-sen versenyző egyének válnak ki kebeléből — jobbára csak az alsóbb néposztályok szükségleteit fedező cikkek gyártásával foglalkozik. Ezen nem-zeti iparos osztály kifejlesztésére a szabadelvű ha-zafiakból alakult jelenlegi kormány minden töle kitelhetőt megtesz; a népnevelést az ingyenisko-lázás, s a gyermekeket államköltségen tanító in-tézetek felállításával nagy mértékben elősegít (minden városrészben legalább két ily növelde van), míg

teti azokat a magyarokat s a többek között magát megerősítve így is lehel: igen magyar urak vak-ságtok sajnálatra méltó, ha azt hiszitek hogy Eu-ropában tényezők (factorii) vagytok.

Na román Babes ur, Romania ugyan csak nagy faktor! és épen azért hagyjon is fel azoknak az Azsiai magyaroknak — mint ön írja — azsiai lo-gikia i fejtegetése és czimezgetéseivel; mert higgye el az a római logika még kevésbé üti meg a mértéket. Azt pedig hogy Erdélyt anyi nem magya-rok lakják, soha se fejtegetesse Babes ur, hanem romai létére rázza fel inkább ábrándozó s légbe-kapkodó párhivait s így Rumuniának több szolgál-atot teend. Az pedig, mivel éktelenségeit bevégezi, tudnillik — magyarok. . . adjátok meg a romaiak-nak a mi őket jog szerint illeti — ez az oláhországi románokra nem igen tartozik, azért ajánlható Ba-bes ur! hogy legyen egy kissé eszélyes.

Az említett Rumunula pesti levelezője, még mindég csak X. . . nehezen avanszirozik fel ipsilon-nak; most azt explikálgatja hogy mi az a ausztro-magyar delegatio? — egy állam készítmény — ug-ymond, melynek párja a világon nincs.

X. . . ur! ön jól ért a mázolásához, bizony be-jöhetne ide Oláhországba Zugráv (mázol)-nak, itt még felvihetné Z. . . is. Haggja is ott X. ur! azokat az azsizi vérmérsékettű magyarokat, mint ön írja, kik oly kegyetlenül uralkodnak a Szerbe-ken, Románokon és a Slovákon? Ön nem is oda való!

Uzoni.

A csángó magyarok ügyében a sz.

László társulat buzgó tevékenységét érdekes rész-letekkel illusztrálta a társulat idei közgyűlését meg-nyitó beszédében Peider Antal püspök. Felemlíté névszerint, hogy az 1867. évben hozott határozat szerint Moldva-Oláhországban tartózkodó csángó magyaroknak állapota felismerésére egy bizottmány menesztetett oda. Az ezeknek üdvös eljárásáról szóló jelentés már tavaly felolvastott. A küldött-ség javasolja, miszerint Pesten egy állandó bizott-mány vegye kezébe a csángók ügyét, mely Mold-va-Oláhországban iskolákat alapítand. Továbbá aján-lja az ottani hívők lelki üdvé fölötti fölügyelést magyar papokra bízni. Eddig alig van ott 5—6 magyar lelkész, a missio tagjai nagynbbszt ola-szok; s felkéretni óhajta a szent székét, hogy Bakóban magyar ajku egyháziakból álló intézet állíttathassék fel, melynek tagjaivá az ottani csán-gók gyermekei válnának. Addig is, míg az intézet felállíttaték, reményét fejezi ki az elnök, misze-rint fiatal paptársai közt találkoznak tán, kik ön-kéntes vállalkozás folytán elmenendnek oda a hit és műveltség fákláját lobogtatni. Az említett in-tézet, s az önkéntes btküldérek működésének ered-ménye volna, hogy a csángók maguk fognák idő-jártával a kellő continenst szolgáltatni a fensőbb tanodák, papnöveldek, és tanítóképezdek tanári testületéhez. A kalocsai érsek 5000 frtot adott a csángók javára, fenntartván magának a jogot az összeg hováfordítására nézve. Előnk jönnek látán felszólítai a magas adakozót, hogy engedje át ez összeget a tervezett előkészítő intézetre, mely-

a főbb rangnak művelődéséről a francziák és né-metek által berendezett magán nevelőintézetek gondoskodnak. A nyilvános művelődési intézetek közt első sorban áll a „Sanct Sava” collegium és az orvosi tanintézet, melyekből évenként több hall-gató államköltségen a bécsi, berlini, és párizsi egyetemekre küldetik tanulmányainak befejezése végett. Más felől a napi sajtó s a nagyszámu nép-könyvek dolgoznak az alsóbb osztályok értelmi kifejlesztésén s a nemzeti önértet felébresztésén, míg az időszaki folyóiratok a szépirodalom s ál-talában a magasabb művelődés körében mozog-nak. E dicséretre méltó törekvések mellett is még minden téren felismerhetők a kezdet le nem győ-zött nehézségei.

Hetedik ciklik a „régí kézirat”-ról.

A „Magyar Polgár”-nak már sept. 8-ki szá-mában megjelent Gergely Lajos ur cikike, mely-ben Walther Géza ur s az én felszólalásom ellen adja végválasztát, de e sorok írója sokkal is job-ban el volt foglalta s ki fárasszva az egész hó folytán a nagy hadgyakorlatokkal, hogyesem — minden jóakarattal mellett is — ideje és ereje lett volna érdemleges feleletre. Most azonban mindket-tő rendelkezésére áll s későn bár, de nem meg-késve, megkísérti öngazolását. Nem feleselési kór iratja velem e cikket, hanem azon meggyőződés, hogy némi dolgok iránt tájékozhatom Gergely La-jos urat, s talán — hangyan érdeklődik valaki ily tárgyak iránt — a közönséget is.

nek alapfokjait képezte. És addig is, még létre jött az intézet, egy névtelen mindaddig kész 300 frtot adni két csángó magyar ifjú kiképzésére, míg többet nem adhat.

Erdélyi közélet.

× **A szamosújvári képv. testület** sept. 21-én tartott ülésének érdekesebb tárgyai a következők: Polgármester indítványára egy küldöttség neveztetett ki, mely a Kolozsvárt idéző cultusminiszter urnál a városi közönség nevében tisztelkedjék. — Egy megüritt elemi tanszékre pályázatot tüzetvén ki, ezen állomást Alexa Ferenc helybeli végzett ifjú nyerte el. Kapcsolatban ezzel Lukács Kristóf esperes mint tanodaigazgató sürgetve kéri a gyűlést egy negyedik elemi osztály felállítására. — felhozván, hogy országos tanfelügyelő Páll Sándor ur útjártával szintén belátta annak szükségét, és az algyimnasium felállítását előtti tényleg létezett 4-ik elemi osztály eddig is csak költségkímélés tekintetéből lön eltörölve; — a gyűlés tehát, felelősebb jóváhagyás reményében, elhatározta a tanári pályázat kiadását, hogy az új osztály még e tanévben felállíttassék. — Határozatba ment tovább, hogy a város az ide helyezőndő honvéd-zászlóalj-törzset egyelőre bérelt, azután pedig állandó helyiségekkel, s a szükséges épületekkel — a. m. őrtanya, fegyvertár és börtönnel — ellátja. E határozatnak a honvédelmi miniszteriumhoz írásban leendő beterjesztésével szintén az aug. 28-ik ülésben kinevezett küldöttség lön megbízva, — küldöttség egyezményt a határozat Szigethy Miklós honvédmaggyarral is, ki Dézs és Szamosújvár városoknak a honvédek használatára fordítható helyiségeit, s hadgyakorlatra alkalmas tereit megvizsgálta a véget, hogy kijelölje, melyik lenne a két város közül célszerűbb színhelye a zászlóaljnak. — Ugyanezen ülésben olvasatott fel a belügyminiszternek egy korábbi felterjesztésre adott válasza, melyben megengedi közgyűlést tartani akkor is, ha a tisztviselőkkel együtt 20 tag jelen van, az eddigi szokás ellenére, mely szerint — be nem számítva a tisztviselőket — husz képviselő jelenléte nélkül gyűlést tartani nem volt szabad.

○ **„Egy kinevezett bíró eljárása Fehérmegyében”** — ezim alatt lapunk 106-ik számában megjelent cikkre Bruszt Ignác, urbéri törvényszéki ülnök ur, mint érdekelt fél egy hosszabb czáfoló cikket küldött be lapunknak. Mint a teljes szószabadság barátai, közöljük Bruszt ur cikkét egész terjedelmében. Természetesen, a támadottakra bizzuk, hogy Br. ur cikkére megfelelően feleljenek.

„Előre hocsátom azt — írja Br. ur —, hogy perczig sem voltam kétségben az iránt, hogy a cikket aláírt egyének háta mögött veszett farkas kullog, mint ez annak idejében kitűnő; nyilatkozatommal csakis a megtámadás főmozzanatai czáfolatára szorítkozván, kijelentem, miszerint nem hogy alperes urbéres ellenbizonyítéka felvételét megtagadtam, vagy hogy őket legelőrt Botfalvára küldve, paraszt marháknak szidalmaztam, s bezárással, pöffal fenyegettem, végre a magas kormány általi számba nem vételét tüntettem volna fel, vagy hogy ezen aljas rágalmat tartalmazó kitételeket csak meg is közöltem volna; de sőt, mint a jelenlét tanúk illetékes bizottság előtt be is vallandják, a talán éppen cikkíró által félrevezetett volt urbéreseket, érdekeik teljes felfogására igyekezvén

Először is sajnálatom fejezem ki Gergely L. ur azon hibás véleménye iránt, hogy a polemia és „polemizáló hang” bajba ejti az embert. Sajnálatom ezt azért, mert én azt tanultam a multból, azt látom a jelenből, hogy az irodalomnak, a tudományoknak valamely ténye felől csak úgy jöhetünk tisztába, ha az minden oldalról meg van vizsgálva. Ez nem egy ember feladata; mihelyt pedig többen s más oldalról világitanak meg valamit: némi polemikus hangnak akaratlannal kell odavegyülni. Ez oly tapasztalati igazság, hogy bővebben magyarázgatni nem szükséges. De ez nem baj, mert a ki a nyilvánosság elé kiáll, annak az ily „hang”-ra el kell készülnie lenni, hanem baj igenis, és pedig nagy, hogy túlságosan érzékenyek vagyunk. Egyetlen szó emeltessék ellentünk bármilyen hangon: mi mindjárt zokni vesszük s azon nyomban személyeskedésről beszélünk, noha — mint jelen esetben is — a két vitatkozó fél egymást névleg is csak most ismerte meg.

A régi időkben nem így tettek tudósaink s az eredmény más is volt. Gergely L. ur, mint református lelkész, tudhatja egyháza történetéből, hogy már a XVI-ik században mily elhatározott és komoly viták folytak Dévay Bíró Mátyás és a rom. katolikus papság, Melius Péter és az unitarismus között; tudhatja, hogy később Bornemisza Péter és Telegdi Miklós; Pazmány Péter és Alvinczi; Póssaházi János, Matkó István és Zsámbár Mátyás jezsuita mily tömördek munkát nyomattak egymás felekézre, de leginkább egymás személye ellen, és mégsem panaszkodtak nagyon, hanem visszavágták a kapott ütéseket s — tanultak. E tanulás volt az eredmény, mely megszülte egyrészt a hitbuzgalmat, más részről azt a nagy tudományos

vezetést, hivatalos köteleméből kifolyólag, a béke kísérlet rendén kimutattam nekik azt, hogy a felperesi udvarok részéről tett békeajánlat alperes volt urbéres törvényszerű illekeit — ha szintén ezeket minden állomány után, átlagos számításban 9 holddal is vesszük — majdnem 150 holddal felülmúlja, és hogy e szerint, miután az igénykereset rendjén ők is többet nem követeltek, teljesen ki leendő kívánatuk elégitve: igyekeztem azokat az említett kedvező békeajánlat elfogadására bírni.

Ezerint a fennjelzett gallimathias, melyből csakis az a való, a mi benne nincs, hogy t. i.: a felporzott volt urbéresek oly kihívólag, s oly tiszteletlenül viselkedtek magukat a bizottság előtt, hogy azokat a bírói tekintély megóvása érdekében ismételve rendre utasítani kénytelenem, nem egyéb, mint egy Don Quixotte-féle hőbortos szabdalódzás, melyet azonban az abban nyilvánuló gonosz intentionál fogva nem ignorálhattam.

Midőn tehát a félrevezetést célzó közvélemény megnyugtatót: a hivatott cikket a legméltatlanabb és aljasabb rágalomnak s annak szerkesztőjét nyomorult rágalmozónak nyilvánítottam; egyezményt kijelentvén, hogy a Baehrenszter alatti szolgálatomra vonatkozó czélzást sérelemnek annyival kevésbé vehetem, mert azon rendszer alatt is — mely pedig leginkább megszüre a jellemeiket — mindenütt becsülve voltam, és mert öntudatom is megnyugtalt, hogy azon rendszer kötelekeiből senki nálammal tisztábban nem bontakozott ki, senki hazafias szellemét hűbben az alatt meg nem őrizte, miért is, közludat szerint, folyton üldözöttem voltam: szükségesnek tartom a rágalmozó leleázását, s különösen azon elferdített ténykörülmény földerítése végett, misoda indok birta alperes volt urbéresek ügyvédét megbízatása felmondására, alperesi ügyvéd Trauschenfels Ferencz urnak jegyzőkönyvre adott és általa aláírt nyilatkozatát közölni.

Kivonat a hidvégi erdőszabályozási ügyben, folyó évi augusztus hó 16-ikán helyszínelig felvett jegyzőkönyvből. A folyó évi május hó 20-áról felvett jegyzőkönyv 5-ik pontjában jelzett szakértő becsülők megválasztása iránti egyetértés megkísérlése, illetőleg a felperesi ajánlat elfogadására birjam, alperesek ismételt figyelmeztetésem dacára tanácsomat visszautasították; az ügynek jelen állásában, midőn a részleges mértékek iránti igény legközelebből már bírói határozat tárgyát képezendi, és én nyert meggyőződésben folytán a felperesi ajánlatnál kedvezőbb eredményt kilátásba helyezhetni nem reméllek, lelkiismeretellenes eljárásnak tartván az ügy további védelmét elvállalni, annyival is inkább, minthogy a felperes védenéim meguntartásuk által irányomban a bizalmat lát szottak felmondani.

Ennélfogva kérem a tekintetes királyi urbéri bizottságot, miszerint az ezennel nyilvánított felhatalmazási felmondásomról érdekelteket értesíteni és felhatalmazásomat megszüntetnek tekinteni méltóztatassék. Trauschenfels Ferencz s. k., orsz. ügyvéd.

Hogy ezen kivonat az eredeti jegyzőkönyvből szóról-szóra íratott legyen be, ezennel hitelesítetik. A sepei-szent-györgyi királyi urbéri törvényszéknek kiadó hivatala által 1869 szeptember 16

ságot, a mit bámulunk kell és lehet azon kor férfaiában és műveiben. De ha közelebb jövünk, nem látjuk-e, hogy Kazinczy Ferencznek az ódiság mondolatos táborával, Bajzának egy egészen más irodalmi irányval folytatott heves és gyakran kifakadásig személyes küzdelme épp úgy hasznára vált az irodalomnak, mint nem ártott saját nevének?

S így vagyunk minden ily tollháborúval. Lehetnek keserűségekkel és kellemetlenségekkel összekötve pillanatig, de valami tanulás mindig marad hátra s ez elég arra, hogy a szerfeletti érzékenykedést elodázzuk magunktól. Nem oly régen, alig pár hét előtt szólalt fel kitűnő történésznünk Salamon Ferencz, hogy legyen historikusaink közt harcz és háború, mert a tespedés megül. S igaza van; ha a társadalomban kizárólag egymásnak bökölő, egymást legyezőgő emberek volnának; ha a politikai életben nem volna oppositio: vajmi rossz dolog származnék abból!

Küzdés kell tehát, mert az mutatja az életet, pedig erre már csak szükségünk van. Roszul teszi ennél fogva Gergely Lajos ur „vidéki öreg uri ember”-e, midőn a bajba eséstől félve elrejté azt, a mivel az irodalomnak használhatna. De ha ő nem szereti nyugalma felzavarását: egy ifjabb embernek — minőnek Gergely L. urat hiszem — nem szabad példája után indulni most, midőn mindenki munkájára szükség van.

Ezenyit a hibás véleményre nézve. A mi könyvtáraink catalogusát illeti: igaz, hogy ezek — a Széchenyi és Teleki könyvtárakat kivéve — még csak a pium desideriumok országában léteznek, de könyven okát adhatjuk e szomorú körülménynek, mely nem másban gyökerezik, mint a részvétlen-

ikán. Pap Adolf, királyi urbéri törvényszéki irodatiszt.

Ezeket kívántam egyelőre saját igazolásom és a közvélemény felvilágosítása végett közölni; fenntartom azonban magamnak utólag illeketek helyen azon egyéjélemet tüzeten megismertetni, a kit talán éppen az bántott, hogy bennem proletar hajlamokat felfedezni, és így ismert okokból kegyelt védenézei részére megnyerni nem tudott; a ki nem átalotta a sajtószabadság jogával visszaélve, a legúszintébb törekvést undok ráfogásokkal gyanúsítani, és a kit majd — habár kissé későre — a félrevezetett köznép is felismerend. Sepsi-Szent-Györgyön, 1869 ik év sept. 16 án.

VÁROSI KÖZÜGYEK.

A kolozsvári kereskedelmi- és iparkamara folyó 1869. aug. 24-én tartott II-ik közgyűlésének jegyzőkönyvi kivonata.

1. Alelnök Ákonez János ur, mint a feloszott kereskedelmi- és iparkamara vagyonának átvételére kinevezett bizottság elnöke, felolvassa az e jegyzőkönyvből csatolt jelentést, a mely szerint átvette a bizottság a megszünt kamara levél- és könyvtárát, valamint bútorzatát és irodai szereit, a mellékelt leltárak mellett, átvette egyezményt a folyó év első feléről szóló s június 30-ra bezárt számolatot, a mely szerint a kamara pénztárában kész pénz nincs ugyan, de a kamarai járulékok fejében 1867 végeig van bevárando követelés 9948 frt 54 1/2 kr. Ezzel szemben tartozik az intézet kincstári előlegekért 5400 frttal, tisztviselők fizetéséért 790 frttal, magán kölcsönért 1050 frttal, nyomdai és szerelvényi számlákra 870 frt 28 kr, összesen tehát 8050 frt 28 kr. Marad tehát aktív követelés 1898 frt 26 1/2 kr.

Az 5400 frt kincstári előleg törlesztése az adóhivatok által felhajtott a közvetlenül a helybeli főpénztárba folyó járulékok által történik, szoros értelemben vett fizetetlen adósságnak lehet azonban tekinteni az ezen feljül álló 2050 forint 28 kr összeget. Végre megomliti a bizottsági jelentés, hogy az 1867, 1868-1869 re, költségvetések elmaradt jóváhagyása miatt kirovas nem történvén, ez évek költségvetése is az aktivumot képezne.

A gyűlés a bizottsági A., B. és C. pontok alatti jelentést tudással veszi, a feloszlatott intézet D. alatt előadott pénzügyi viszonyaira nézve azonban kimondja azon határozatot, hogy a 2650 frt 28 kr függő adósság mielőbbi törlesztését becsületbeli kötelességnek ismeri, s minőn arra más módot nem lát, folyamodni fog a m. miniszteriumhoz, az ősszeget előlegként kegyeskedjék, s ennek fedezésére vegye igénybe az összes kinevő követeléseket.

2. A mult gyűléstől a szervezkedési munkálataira kinevezett bizottság elnöke, alelnök Krémer F. ur a gyűlés elé terjeszti

a) az ügyrend tervezetét, azon megjegyzéssel, hogy ezt maga a bizottság sem tartja oly műnek, a mely sok tekintetben módosítható ne volna, sőt azon nézetben van, hogy a kamarai testületnek különösen a jelenlegi törvény szerinti kettős felosztás szerint némi gyakorlatra lenne szükség, hogy az ügykezelés menetét véglegesen meghatározhassa;

b) előterjeszti az ezen jegyzőkönyvből csatolt költségvetést az 1869-ik év július-decemberi felére és az 1870-ik évre, kiindulási pontul a megszünt intézet 1866-iki, mint legutóbb jóváhagyott költségvetését véve fel. A bizottság a költségvetést a következő véleményével kíséri:

„A szervező bizottság véleménye szerint a

ségben. Ezeket senki sem hajlandó kidobni házába, pedig ily dolgokra nálunk még most kidobott pénz az. Hisz itt van egy buzgó pesti könyvárus, Aigner Lajos, ki ez év elején megindított egy könyvkereseti közlönyt s lett tán 100 előfizetője? Korántsem. Meg kell szüntetnie lapját, mert a nyomtatás díját sem veszi be utána. Azon esetlegre vonatkozólag, hogy első cikkemet megelőzte Brassai ur közleménye, csak azt jegyzem meg, hogy Kolozsvár közelebb van a „M. P.” szerkesztőséghez, mint Pest. Biztosítom egyébiránt G. L. urat, hogy ha cikkem postára tétele előtt olvasom Brassai ur közleményét: nem küldtem volna be a szerkesztőséghez, mert ezélen nem az volt, hogy egy nagyhangu tárczát zúgassak alá Pest városából, hanem hogy egy tévedést helyreigazítsak.

A Melotai és Milotai névre csak az az észrevételem van, hogy én — noha kezembem forgott Melotainak csaknem minden műve, de — egyikben sem láttam Milotainak, hanem mindig Melotainak nevezve. Már pedig én ily esetben mindig há maradok az író ortographiájához. Chertvélyesit ugyan nem írok Körvélyesi helyett, de Melotait már csak megtartottam a maga eredetiségében, miután az irodalom is azt használja.

Végül a még fennlevő egyetlen kételyét osztalom el Gergely L. urnak, mely Melotai halálára vonatkozik s ezt magából a sokszor idézett predikáció előtti jegyzetből, mely az „Exequiae Principales”ból kiírva szóról-szóra így hangzik: „IV. Prædicatio, Mellyet tót Melotai N. Istvan Fejérvári Vdvari fő prædicátor az palotában az test felött die 20. May. Ad Lectorem. Ez Prædicationt az Istenben boldogul ki mult Melotai N. Istvan Vramnak holta után irasi között ésonkan talaltuk meg:

kamara üdvös és óhajtott működése attól van feltevezve, hogy az iroda kellő erővel ellátva s tisztviselői méltányosan és pontosan fizetve legyenek s ezenkívül a szükséges kiadásokhoz megfelelő pénztárral lehessen rendelkezni. Miután pedig a javasolt költségvetés fedezésére a kamara jelenleg egy krral sem bír, s az 1868. VI. t. czikk 27. §-ban említett módon, t. i. a választókra történő kirovással csak hónapok elteltével lehetne a pénztár hiányán segíteni, a bizottság indítványozza:

folyamodjék a kamara a fömltgu kereskedelmi miniszteriumhoz, hogy a felterjesztett költségvetésben foglalt szükségletet azonnal utalványozza, illetőleg előlegezze fel vagy negyedévi részletekben a kamara pénztárába; másfelől, hogy a fömltgu miniszterium vegye át a gondoskodást a pénzügyminiszteriummal egyetértőleg arra nézve, hogy a kamara költségvetése a választókra kirovassék és felhajtassék, azonban a rovatok felhajtásától ne tegye függővé a kamara pénztár állását, hanem a megállított részletek mindig pontosan felvehetők legyenek a kolozsvári gyűléspénztárnál.

Az ügyrendre nézve a gyűlés elfogadja elnök ur azon indítványát, hogy az előadott szervezet nyomassék ki s ismertetés végett megküldetvén minden tagnak, tárgyalása a jövő közgyűlésre halasztassék. A b) alatt előterjesztett költségvetés hosszabb vitára adott alkalmat, különösen a titkár és segéd személyzet illeke, míg végre a gyűlés abban állapodott meg, hogy a titkár a titkári segéd és írők fizetését a bizottságtól ajánlt 1200, 600 és 420 frtról 1500, 720 és 520 frtra határáz emelni, s ennek indoklásul s határozatképen kimondá, hogy a tisztviselőket a jobb fizetéssel azért kívánja ellátni, mert míg töltük követeli, hogy legelső s legjobb kötelességükül a kamarai szolgálat teljesítését tekintsek, másfelől óhajja, hogy tisztviselői a körülményekhez képest legalább egy legyenek díjazva, hogy a feladatuk teljesítésére kedvvel és ösztönrel bírassanak. A költségvetés más tételeit a gyűlés minden vita nélkül elfogadta, valamint elfogadja a bizottság előadott véleményét is, felterjesztendő költségvetés érvényes előlegezéséről, valamint annak kirovasa és felhajtása módjáról.

3. Az előbbi pont ütleéből felmerült a hivatali helyiség kérdése is, mint a melyről a közelgő sz. Mihály nap miatt gondolkozni is kellene. Erre nézve Böhm János és Kele J. urak azon utasítással kértnek fel alkalmas helyiség keresésére, hogy az a mennyiben lehet, a város központjában legyen s egy nagyobb teremből s három szobából álljon.

4. Elnök ur az ipartörvényjavaslat megvitatására kinevezett bizottság nevében előadja, hogy a bizottság f. é. 16-án és 19-én tartott üléseiben s nagy fontossága kérdést érdemleges vitát tárgyává tette, s tekintetbe vette a kultagoktól, jelenen a Sz. Ujvárról, Dézsről, Abrudbányáról, N. Enyedről érkezett írásbeli véleményeket, s végre azon nézetben állapodott meg, hogy tekintve az idő rövidségét, a mely a kamara rendelkezésére áll a törvényjavaslat tárgyalására, tekintve továbbá, hogy e törvényjavaslat a gyáriparról külön törvényjavaslatot ígér, holott a gyár és kézműipar közt oly szoros összefüggés van, hogy azokról ismételtük nélkül külön törvényeket alkotni nem látjuk helyesnek, tekintve végül azt, hogy e törvényjavaslat a kereskedelmi és czégbiztyegysékről szóló törvényjavaslatokat, csak kilátásba helyezi, a bizottság felkérendőnek véli a m. kereskedelmi miniszter urat, hogy e törvényjavaslatot a gyáriparra vonatkozó tételekkel egészítse ki, s a két utóbbi tjavaslatot együtt adja ki újabb véleményezésre és terjeszse a törvényhozás elé, ki

El végezését, azt hiszem, valami munkatúl való türesem időre halasztván azonban Isten el szolított. Hogy mind az által az Ceremoniaknak rendi meg ne esonkulna, es az kegyes Olvaso ily szep es üdvöses Predicatiotul meg ne fosztatnék: ki tellyesítettük az mi bija volt, az menyere lehetet, es rea emlekeztünk mayd azon igekkel avagy csak értelemmel. Az keresztyen olvaso tisztí mi töltünk azt jo neven venni, jo vegre magyarázni, es velle epületire elni.

B. V. K.

Azt hiszem, hogy e betűbű másolat meggyőzi G. L. urat a felől, hogy a kinyomatás Melotai halála után történt, s hogy Melotainak 1622. májusa és az 1624-ik év első fele közötti időben kellett meghalni, minőltöva aztán a beszéd hitelessége nem jöhet kifogás alá.

Legutóljára még egy kérdés van hátra. Vajjon a G. L. ur használata alatt volt kéziratos eredeti e, vagy későbbi másolat? Mert ha eredeti, akkor — dacára nyomtatásban megjelenésének — igen jó helye volna ám annak az Erdélyi muzeum gyűjteményében. Vizsgálja meg Gergely Lajos ur, hogy egykor-e s aztán ha rendelkezése alatt áll: bányák el azzal értéke szerint. Ezzel be van fejezve az ügy e kérdésben. Nem akartam „ültelegő preceptor” lenni s akaratom tán teljesült is, a mennyiben csak egyszerű helyreigazító voltam. Ohajtom, hogy Gergely Lajos ur ezennel kevésbé legyen érzékeny és ne lásson ott is személyeskedést, a hol annak legkisebb nyoma sincs.

Pest, szeptember 22. 1869.

Eötvös Lajos.

sebb hajnak kelleitvén nézni az iparra nézve, ha a jelen jogi viszonyok e halasztás folytán még egy ideig érvényben maradnak, mintha egy hiányos törvény által lesznek szabályozva. A gyűlés a bizottság az előadott tervet ellenvetés nélkül elfogadja, azonban a törvényjavaslat némely lényegesebb §§-re nézve a bizottságban is felmerült észrevételek kíséretében határozza a fém. miniszter ur elé juttatni.

5. Az előbbi gyűléstől megbízott ideig. titkár a földi postahivatalnál szükségesnek indított váró-teremre nézve előadja, hogy alapos értesülése szerint, mintán lehetlen a postakocsok indulását és érkezését Tordán ugy beosztani, hogy a Gy.-Fehérvárról érkező kocsira s a Tordáról M.-Vásárhelyre menő kocsit elindítására néhány óráig várni ne kellene, s mintán e várakozási idő épen az éjféli utáni órába esik, a mikor a vendégek is zárva vannak, okvetlenül szükséges volna gondoskodni, hogy a postahivatalnál vagy annak közelében az utasok számára egy alkalmas szoba legyen berendezve, hogy azok ne legyenek kénytelenek mint most, a szabad éj alatt állni és egészségtüket kockáztatni. A gyűlés folyamodást határoz a fém. miniszteriumhoz és az ugy is nem sok költséget igénylő váró-terem melletti berendezését kéri fogja, mintán a következő téli évszak azt még szükségesebbé teszi s a posta intézet csak a méltányosság elvének bódol, a mikor az élénk forgalmu vocal utasai kényelméről e tekintetben is gondoskodni fog.

KÜLFÖLD.

Egy év a spanyol nemzet történetéből.

Néhány nappal ezelőtt, e hó 18-án gördült le az idő kerekén a spanyol forradalom évfordulója. Épen egy év telt el azóta, hogy Topete admirál a „Ville de Madrid” feigaton ezen kiáltást hallatá: „Sokáig éljen Spanyolország becsülettel!” 11 nappal később, az alkaleai útközti hírenek megérkezével, a madridi nép sárban hurozól a királytól mellszobrát. Azt mondták, hogy Spanyolországban számos előbbi forradalmak azért hiúsultak meg, mivel a dynastia megintéltetett. A legutóbbi mozgalomban a királyt futásra kényszerítették, s a Bourbonok örök trónvesztettségnek nyilvánították. Mi lett egyévi forradalom eredménye? A főhatalom, mely mult septemherben a királyt kegyenczei kezéből kivéteett, Prim, Serrano s Topete vezérférfiakra lön átruházva. Miként használta föl ezen triumviratus a főhatalomnak általa élvezett egyedúrását? Föl hívá a népet saját alkotmányának megalkotására s királyának megválasztására; azonban egyévi tanácskozás után még most is kétséges, ha vajjon lesz e valahára király Spanyolországban. Pedig a „tábornokok” jószándékú egyének voltak. A megválasztást nem is lehet egészen a köztük való jó egyetértés hiányának tulajdonítani. Prim, Serrano s Topete belátták, hogy nem kormányozhatnak némely polgári állásu tisztársak közreműködése nélkül. Ez utóbbiak választása némi nehézséggel járt, mivel a „tábornokok” különböző, s előbb egymás iránt ellenséges indulatu pártokhoz tartoztak. Azonban Spanyolországban a pártok inkább személyekhez, mint politikai elvekhez ragaszkodnak s a tábornokok az összes ugynevezett szabadelvű pártok pusztá koalícióját tervezték; s erre nézve nem volt egyéb szükséges, mint a hivataloknak az egyes politikai pártok tagjai közti méltányos szétosztása. Ezért a „tábornokok” — mint a római triumvirek, hozzáfogtak illet barátjaik előléptetéséhez. Serrano kinevezé Lorenzanát, Ortizt s Ayalát; Prim pedig Sagastát s Zorillát. Ekkép alakult meg a csekély módosításokkal még ma is fennálló cabinet. De az unionisták s progressistákon kívül még egy harmadik párt is létezett: a demokraták, kik szintén följosítottaknak tarták magukat, a forradalom gyümölcseiben osztozni. A „tábornokok” magukhoz csatolták Riverót s még néhányat a demokraták közül, de ez utóbbiak nagy tömege távol tartá magát, s republikánusok neve alatt ellenzékké szervezte magát.

Erre megválasztattak a követek a constituant-t. Az alkotmány megvitattatott s megszavaztatott; csupán a király-választás halasztatott el; mivel elismerték, hogy lehetetlen volna elegendő számu szavazatokat egyesíteni bármely képviselhető jelölt részére. A constituant — Erek számmal — 200 progressista 80 unionista, s 60 demokratából állott; ezek együtt képezvén a kormányi többséget, mintegy 80 republikánus s néhány reactionariusból álló ellenzékkal szemben. Ily körülmények között világosnak látszott a kormány által követendő út. A három-ágú többség demokratikus monarchia mellett nyilatkozott, a republikánus kisebbség pedig demokratikus köztársaság mellett. Nem cauda, hogy az alkotmány igen demokratikus szellemben ütött ki. A többség azt remélte, hogy ha az alkotmányt illetőleg az ellenzék minden kívánságát enged, ez által a republikánusokat megnyerendi a fölállításának. A többség mint látszik, így okoskodott: „Mintán az alkotmány annyire demokratikus, mit árthatna egy király?” De a republikánusok erre igen természetesen ezt válaszolták: „Mintán az alkotmány annyire demokratikus, minő haszna lenne

egy királynak?” — Ekkép az ország bizonytalan helyzete határozatlan időre lön meghoszabítva. A spanyolok utóljára azon következtetésre jutottak, miszerint a főnehézség abban áll, hogy lehetetlen bármely megválasztást jelölt fölött egyetértésre jönni. Még a jelen perczben is egyetlen más jelölt sem említettik, mint a genuai herczeg, egy 15 éves tanuló.

Valóban akár Victor Emanuel ezen fiatal utókecsére essék is a spanyol nemzet választása, akár bennszülött fejedelem választassék, a jelen regens személyében Spanyolország kétségkívül, valamely váratlan rázkodás nélkül még több évre egy Prim, Serrano, Topete-kormányuk nézhet eléje. Tehát az a kérdés, hogy vajjon a jelen kormányzók, eddigi eljárásuk folytán igényt tarthatnak-e honuk határtalan bizalmára? Fajdalom! A „tábornokok” nem voltak képesek megmérkőzni ama nehézségekkel, melyekkel küzdeniök kellett. Jelenleg nagyobb szorultság létezik a pénzügyben, nagyobb zavar a közigazgatásban, kevesebb egyetértés s fegyelem a seregben, kevesebb élet s vagyonbiztonság, kevesebb bizalom a bírák feddhetlenségében, mint a Bourbonok rossz kormányzata alatt. A forradalom mindenütt bizonyos mérvben deorganizatióval jár együtt; de Spanyolországban az a panasz, hogy míg a desorganizatio oly meszszire ment, a forradalom oly keveset vitt végbe. Alig hirdették ki valamely elvet a törvényhozó hatalom, midőn a végrehajtó-hatalom azt már szembezőköleg megsérté. A kormány politikája a nép, az egyház, a republikánusok s a carlisták irányában, mindig következetlenség s tévóvázás által volt jelölve. Így Cadix s Malagában lövették a népet; de Madridban visszajertek a néppel való összehozástól. Így engedekonyok voltak a pápa s nunciusa irányában; de az alsóbb papságot kikezdetés által lázadásra inditák. A vallás-szabadság kibírdetését, a meddig csak lehetett, halogatták, de a közérzületet megsérték a szent épületek szükség-telen lerontása által. Azt el kell ismerni, hogy ök mindnyájan jó szándékú, s többen közülök valóban szabadelvű egyének. De ellenkező nézetek, eltérő irányzatok, s általános gyámoltalanság léteztek közöttük; mindnyájan közt alig van egy valóban kormányzó egyén. De mindemellett is ök Spanyolországra nézve a helyzet embere, s annak be kell érnie velök. Spanyolország átélte egyévi forradalmat; be kell várnunk, hogy egy másik év mit tart készen számára. Vigaszul szolgálhat, hogy a dolgok mármár ponthoz értek el, melyen kétségképp változássnak kell beállania, s a dolgok rosszabbra már nehezeu változhatnak.

Vegyesek.

A vendég szereplés vidéken. Tagadhatlan, hogy a pesti nemzeti színház letkes-átépítéi ez intézet tagjainak olykor vidékre zárandokolhatását leginkább azon nézetből hagyományozták, hogy részint az alaphoz adakozó összes magyar-láthassa koronkint, miként állnak és haladnak a magyar színészet apostolai a hazai művészet gyújtójában; részint hogy a vidéki színész, ki szintén nem igen gyakran rándulhat Pestre, tanuljon s lelkesüljön a képzetebb példája után.

A szándék, a cél minden esetre nemes és szép; amde kifeleddék jóakaró számításukból, hogy ez által a mint egy részről fejleszthetik, nagyobb arányban tönkre teszik a pálya azon lelkes vállalkozóit, mint a vidéken önfeláldozással apostolokodnak. Mert például: a vendég oly színművekben igyekszik föllepni, melyekben hosszas és kényelmes betanulás és számtalan kísérlet után — okzerü kritika által vezetve — a sok közül leginkább sikerülnek működésai. A vidéki színtársulatok a legtöbb esetben csak hírből ismerik e színműveket, s tagjaik részint loyaltásból, részint rászoríttatva kénytelenek azokban rögtönözve, egyremásra, s többnyire egy próbára közreműködni. Ez által az eredeti céloknak sem egyike, sem másika nem éretik el. A rögtönző színész még este a színpadon közti saját szerepe olvasgatásával levén elfoglalva, a vendégművész, vagy művésznő játéka rá vajmi keveset figyelhet, keveset is tanulhat abból; a közreműködő társulat ily nyomasztó helyzetben fogva, a néző helyes párbuzamot nem tehet a vendég és vidéki színész tehetsége fölött; — legfőkébb azt látja, hogy a vendég otthonosabban, nyugodtabban érzi magát a színpadon, s a többihez képest ügyesebben mozog. Sőt e helyzetnek még azon rossz hatása s eredménye is van, hogy a nem kombináló néző, a felhozott körülményeket figyelembe sem véve, saját színészeti mind kárhoztatja s a vendég mellett kicsinli; töltük tovább rokonszenvét elég méltatlanul megvonja. Pedig ki tudja: hogy azon elítéltek több tagja, választott szerepében, nem versenyezhetne-e az ünnepekkel némelyikével, vagy nem múná-e még felül is? De biában! a vendég távoztával a pénztár aszkoságba esik.

A vidéki színész subventio nélküli állapotban, csekély fizetéssel — egyedül a közönség kegyére, jó hangulatára támaszkodhatik. Minden kigondolható meg kell kísértetnie, hogy kegyurát multatassa. Egy társulat minden szakmára két vagy több egyént vidéki színésztünk azt viszonyai mellett nem tarthat de azt a kiválóbb tagnak, két-három

szakkörben is kellvén működni — mindegyik kényszerítve van nyakra före, sokszor egymástól minden nap új szereppel színpadra állani, hogy változatos új előadások által a kegy, mely szűk körre szorul, folytonos érdekltségében tartassék. Ezt csak a vidéki színész tudja tenni, s ez forgácsolja el ily módon erejét és gyakran tehetségét is. Meglátók, miként állná ki a sarat a közönségtől magasztalt vendégművész, ha e sisiphusi munkára szorítnák.

Épen ezen szempontból tövös cselekménynek mondható, hogy Debreczen, Kassa, és a helybeli országos színi választmány elvül tűzék: vendégekkel nem routani közönségeiket, a compromittálni színtársulataikat, ez utóbbiaknak pedig különösen azon egyéneit, kik hosszu szorgalmas működés által a néző közönség jó véleményét, s rokonszenvét minden irányban kiérdemelték.

A színész vendégek szereplése anyagi hasznot csak látszólag eredményez. Érkezésük hírére s távoztuk után a helyben működő társulat előadásai — felette gyéren, vagy épen látogatást sem élveznek Innen van aztán, hogy a színgazgatók többnyire csak akkor léptetnek föl színészvendégeket, midőn egyik, vagy másik városból távozni akarnak, s utáruk föl is szedhetik a sátorfát. E taktika menthető, s tán megbecsülhető kétségbeesett helyzetben az önfentartás ösztönének, de felette hibás eljárásnak mondható ott, hol a téli idények alatt állandó meghelyet talál a színész. Mert a mely közönség megizeli a vendégjátékokat, midődig azok után vágyik, s tudva, vagy remélve, hogy vendég is jövend, pénzét a vendég előadásoktól teljesen visszavonja. Azon vidéki városokba hol párszor vendég fordult meg, színtársulat be-közönszítésekör legelőször is azt kérdezik: „Hoznak-e vendéget, és kit?”

Természetes tehát, hogy a vidéki színészet subsistentiája, haladása, becsültetése még a pesti vendégjátékos által sem emelkedik, sőt lassankint erkölcsileg is tönre jut. *)

Dramaturg.

HIRHARANG.

Lapunk azon t. előfizetőit kiknek előfizetési idejük e hó végével lejár, tisztelettel kérjük megrendeléseiknek minél előbb megtevéseire, nehogy a lap pontos szétküldése akadályt szenvedjen. Előfizetési ár az oct.—dec. évngyedre 3 ft.

Eötvös József a városunkban létesítendő tanügyi reformok tárgyában tartott értekezleten kifejté, hogy Kolozsvárt egy tanítóképző s ezzel kapcsolatban egy minta-iskola fog állam-költségen felállítani; a város csak a szükséges helyiségeket adja ezekhez. Ez értekezlet örömmel fogadta e kijelentést, s egy bizottságot küldött ki az illető helyiségek kijelölésére.

A kolozsvári gyepről. Az első (24-diki) lövészverseny kedvező idővel, de igen kevés közönség részvéte mellett folyt le. Verseny-lő volt sok, s a vadász verseny-négyes, a második állam-díj betes mezőnyével szép látványt nyújtott. A lovak általában versenykésszen álltak a térre. Kitérték e tekintetben a szamosfalvi ügyes kúridomár Metcalf istállójából került lovak.

A szerencse ezuttal báró Bánffy Albert istállójának kedvezett. Szerencse alatt itt nem a sorz vak kegyét, hanem azt kívánjuk érteni, hogy a báró azon szenvedélyes lötenyészők egyike, ki szakértelemmel, a kellő töké beruházhatási lehetőségét is egyesíti.

A vadászversenyre indult 4 ló közül darabig br. Bánffy Polkája vezetett gr. Bethlen Béla alatt, követte a tulajdonosa br. Wesselényi Béla által lovagolt szürke Drillindrin. A verseny ugyszólván e 2 ló közt folyt, a maskettő lassanként mind messzebb-messzebb elmaradva. Mikor másodszor elhaladtak a téglacsűr előtt, a szürke mellé nyomult a Polkának, sőt az egyenes vonalon elibe vágván, elsőnek érkezett be, fél ló-hosszal követte Polka, jócska távolban báró Wesselényi József lova által. Gr. Bethlen Sándor Vándora sántán érkezett.

A mérésről kitérve, hogy Drillindrin a rajta levő holtlyút, mintegy 25 fontot futás közben elveszté, az kiesett versenyből, b. Wesselényi J. pedig nem akarván lovát 2-szor farszítani, az ismételt futás helyett körül járt egyedül Polka, mint a vadászdíjnak ez évi nyertese.

2 dik osztályu államdíjra indult 7 ló, 5 telivér, 2 félvér. A hét ló tömegesen indula, hol a Palma, hol a Bethlenből éredt e már ismert szép erős mén a Solyom vezetett. A többiek is esetleg változtatták egymást utánuk, míg másodszor a téglacsűrhez érve, kiváltak Palma, Solyom, Bolero és br. Bánffy Albert 3 éves, nemes, de gyenge kinézésű Griffje. Az egyenes vonalon Palma diadala már el volt dölve, midőn mindenkit meglepett, hogy Griff lovasa által felhivatva 4 ik helyéről felbuzott 2 iknak; az erősen vert Solyom 4 ik, a 3 éves 1/2 vér Bolero pedig igen jó 3-ik lett. A más 3 lovat a bíróság biztosan helyezni képes nem volt.

E futás érdekét a sok ló, szépségét az egy

*) A szerkesztőség sok tekintetben eltérő megjegyzéseit jelen számunkból a tértáry szorította ki. Ajuk a következőben.

tömegbeni haladás s a lovak közti folytonos lát-szólagos küzdes tette, sebesebb futást ennél azonban már sokat láttunk.

Ivadék-vesenyre a nevezett 3 ló közül csak a gróf Bethlen Sándor jelenvén meg, az körüljárt.

Gróf Péchy Manó szép tiszteletdíjára csak 2 ló futott: Wesselényi Bélának ma különösen nyugtalan s párszor elszaladt félvér Prádója, és ismét Palma, mely ha lovasa a végén kissé iákább akarta volna biztatni, aligha el nem vehette volna a serleget az előtte 1/2 fövel beérkezett Prádótól, mely meg is sántult.

Egy adott tiszteletdíj szívesége nézetünk szerint megérdemelné, hogy arra többen, még pedig urlovasok versenyezzenek.

Elegy verseny. Ezen szt. István birodalma minden félvér lovára kiterjedő díjért verseny-zett Mocsonyi ur királyhagóntuli Quinquagesimája is. E nemes sárga kancza oly szépen s oly erővel indult, hogy benne mindnyájan méltó vetélytársát talán legyőzőjét hittük az ismert derék Kortesnek, s nem csekély lön a meglepetés, midőn nem csak Quinquagesima lett 4 ik, de az erős s ma pihent Kortes is alig előzte meg Zeyk József 3 éves félvér kanczáját Zengát, alig érkezett be másodiknak a ma már második futásában elejétől végig vezető, s másodsor is nyertes Polka után.

Röviden ezen versenypontot Bánffy-napnak jellemezhetjük, a b. Wesselényi Miklós által nevezett Palma is, köztudomásilag a választui istálló-ból kerülő ki.

A 25-ki szekérversenynél b. Bornemisza Tivadár lett a nyertes. — 26-kán, délutáni 2 órakor van a második és ezuttal utolsó versenyfutás.

Eötvös cultus miniszternek körülbemulátása s az itt felállítandó ipar vagy realtanoda kérdése alkalmából esztünkbe jut — hogy helybeli építészünk Böhöm János — ki már 1841-ben itt egy magán iparoskolát nyitott s folytatott is míg az idő s körülmények motohasága miatt azt félben hagyni — kéntelenített; — egy több Kolozsvárt felállítandó realtanoda részére szép menyiségű és czélszerűen válogatott technikai rajz-, gypa és egyéb fapintái, valamint vidéki ásvány-és közetgyűjteményét is nyilvánosan felajánlotta. Valyon van-e erről tudomások az illetőknek? avagy méltányoltott-e ez ügy iránti buzgósága bár anyiban, hogy az ipartanoda ügyét tárgyzó értekezleten részt vegyen? — minden esetre egy e szakmára készült, több külföldi ilyenmü intézetekkel esemesre, tapasztalt egyén több hasznot tehetne ez ügyben, mint nem egy a meghívottak közül.

Szász Gerő f. hó 25-én, délelőtti 9-kor kelt egybe Pap Anna kisasszonnyal.

Egy kiáltó visszaélésre figyelmeztetjük a következőkben a városi rendőrséget. Bizonyos külmónostorutczai polgár (nevét még nem elhallgatjuk) a környékbeli erdőtulajdonosoktól azon megbízatást nyerte, hogy az erdeikből román parasztok által beszállított árucikkeket (deszka, lécz, épületfa, szén, stb.) a behozatal alkalmával megvizsgálja, s örködjek a fölött nehogy többszálítsanak be, mint a mennyire engedélyök vzn. Ezen egyén megbízatását oly durva kíméletlenség-gel, oly tulságos zsarolással teljesíti, hogy bánásmódja még a szomszédos külmónostorutczai polgárokat is felingerelte. Mintegy 10 nappal ezelőtt is történt, hogy egy szegény román, kinek szabáldalma volt négy lóterü szén behozatalára, öt ló-terfnyit hozott be. s a kérdéses egyén a helyett, hogy (ha már joga volt rá) az egy lóterü feleslegget foglalta volna le, az egész, mintegy 40 forint értékű szállítmányt elvette a szegény embertől, ki annak árából akarta magának élelmi szereit beszerezni s tán adóját is fizetni. Ily erőszakoskodásokat e derék férfiú már több ízben követett el, s a feljelentést emlegető jámbor parasztokat nem egyszer azon fenyegetéssel bírta hallgatásra, hogy a legkisebb vadaskodás esetében lovaikat és szekerküket is elveendő tölük. Az ilyeszerű jogtalanságok ellen a rendőrségnek már azért is komoly kötelessége érelyesen fellépni, mert általuk legmelyebben csepegtetik a tudatlan közép lelkébe a nemzetiségi ellenszenv, a fajgyűlölség. S megvagyunk gyűződve arról, hogy az illető erdőtulajdonosok is, ha a dolgról tudomással bírnak, már rég elvonták volna megbízásukat a nevükben erőszakoskodótól. Mi kötelességünket hisszük teljesíteni akkor, midőn mind a rendőrséget, mind az erdőtulajdonosokat a szegény nép e lelkiismeretlen zsarolására figyelmeztetjük.

Egy kis interpellatio. Van-e tudomása a b. hunyadi előjáróságnak azon hajmeresztő viz-mosásokról, melyek a B. Hunyad és ketésd-illetőleg a Botos hágó feletti utnak legnagyobb részét tökéletesen járhatatlanná tették; van-e tudomása arról, hogy azon alig egy öl szélességű és széles uatcsok is, melyet a mult augusztus havi két felől lerohanó esőár meghagyott, a b. hunyadi porondosok ma holnap megemissitik, s így Ketésd, Bábony, Alsó Föld, Kökény, K. Föld-Nyires stb. helyiségeket a b. hunyaddal közlekedéstől merőben el fogják zárni? S ha van tudomása, van-e szándéka az égető szükségén haladék nélkül segíteni? Alszei.

Egy brassói vizsgáló bírónak a bécsi orsz. törvényszékhez intézett megkeresése folytán Bécs egyik nagyobb nyomdájában motozás

tartott, melynek tárgyat az első erdélyi bank megmagasított hitelpapírai képezték. A mozgás éjjeli 11 órakor vette kezdetét s hét óra hosszat tartott. Eredménye még nincs tudva.

○ **Dobokamegye** országos képviselővé egybönulag B. Bánffy Albertet választá.

□ **Irodalom.** Lauffer Vilmos pesti könyv-árusnál (nyilágutca 19 sz.) megjelentek a szerkesztőségünkhez beküldött. Geuze Brazília utazása, 1-2 köt. (1. köt. 80 kr.); a véderőről, honvédségről és népfelkelésről szóló törvények és rendeletek. 1-2 füz. (40 kr.) A polgári törvényke- zési rendtartás betűrendes tárgymutatóval (80 kr.) a véderőről, honvédségről és népfelkelésről szóló törvények és rendeletek 1-2 füz. (40 kr.) A pol- gári törvényke- zési rendtartás betűrendes tárgymu- tatóval (80 kr.) a polgári törvényke- zési ügyvite- li szabályok (50 kr.) A nagyszombati harez Thaly Kálmántól (1. köt. 50 kr.) Ajánljuk a kiadványo- kat az olvasó közönség figyelmébe.

× **Moll Halli** (és nem Ali), a pesti arab orvosnővédek, ki-mint említők — közelebbről Ko- lozsvárt mulatott, — Jaffában (Joppe) született, 18- 43-ban — Konstantinápolyban tanulta az orvosi tudományt, s innen nyerte a „molla“ nevet, (mi „végzett“-et jelent.) Mint mondá, sokat utazott, járt Párisban, Londonban. Már két éve hallgatja Pesten az orvostant, s most a szülinő alatt Er- délyt akarja — bővebb ismeretszerzés végett — bentanni; innen aztán ismét Pestre fog visszatérni, egyetemi tanulmányainak folytatására. —

□ **Roszkosni** gyulafehérvári püspöki tit- kár a brassai r. cath. gymn. tanárává nevezetett ki.

□ **Az „Augsburger Allg. Zg.“** köze- lebből három számában Guntram Károly tollából érdekes, bár nem egészen elfogulatlan, s kivált a Királyföld szász lakosai irányában nagyon is rész-

rehajló „vissza pillantásokat“ hozott Erdély földé és népeire.

□ **A szerb kormány** köztudomásra jutat- ja, hogy az osztrák-magyar ministeriumok részé- ről mindazon intézkedések megszüntettek, melyek a szerb határon a Törökországban uralkodó mar- havész miatt életbe valának lépítve. Nyers bűnök és más nyerstermények, ezek között a gyapjú is, Szerbiából akadály nélkül áthozhatók a magyar- osztrák birodalom területére. Reméljük, hogy e helyes intézkedés az erdélyi és Moldva-Oláhoszág közötti közlekedésre is ki fog terjesztetni.

□ **A brasói kereskedelmi és iparkam- ra** az osztrák nemzeti bank ottani filialeja dota- tiójának a lehető legmérsékeltőbb felelősele vé- gett a bankhoz kérelmet intézett, mely kérelemre a bank elutasító választ adott. Igymozdítja elő hazánk érdekeit azon telhetetlen intézet, melynek előnyeért pénzügyi önállóságunk hozatott ál- do- zatul.

□ **A „Gazeta“** 69-ik számának vezércik- ke a román nemzetiség szempontjából különböző aggodalmakat sorolván fel a m. népiszkolai törvény ellen, a következő eredményhez jut: A mult év július havában a szamosújvári consistorium miu- den hatósága alá tartozó esperesiáti felszólított egy iskolatügyi tanácskozmányon megjelenésret. Több ol- dalu fejtegetések után egy vegyes bizottság alakít- tott, hogy kidolgozzon egy tervet a felekezeti is- kolák fenntartásának mikéntjére vonatkozólag. Hogy vajon tett-e e bizottság valamit, arról hallgat a kronika, pedig a zavar tisztázása végett nagyon ohajtandó volna e tárgy felől is némi felvilágosítás nyújtása.

□ **Nyilvános köszönet.** Alóírt kedves kötelességén keiseri hálás köszönetet nyilvánítani helybeli polgár és kereskedő Bányai L. Károly

urnak azon nemes szívűségért, hogy az unitarius főiskola öt alsobb osztályában egy-egy szegény sorsu, de jeles tanuló fiut becses író eszközökkel megajándékozott. Kolozsvárt september 20-án 1869 Benczédi Gergely ig. tanár.

○ **A m. vásárhelyi m. kir. ítélő táblán** 1869. év sept. 29-ik és következő napjain nyilvá- nos ülésben következő ügyek fognak előadatni: II. polg. osztály ülésben. Előadó k. t. bíró Tri- busz Antal által. Néhai Derán Ferencz hagyatéka Maziriu Emilia gondnoksági ügye. Tetta Simonnak Tenlea Todor és társa e. kártérítés i. Koszma Si- monnak lui Makavei Juon e. adósságos ü. Sentán Lázár I. Juonnak Stefan I. Macula Pável e. adóssá- gos ü. Hangu George és társainak Hangu George Sándru e. birtokhá. ü. Brenner Mihály hagyatéka e. adósságos ü. — Előadó k. t. bíró Dózsa Dániel által. Takács Juliána Keresztési Ferencz e. birtokh. iránti Breza György Mayer Anna e. birtokh. Balint Jánosné Bálint László e. birtokh. i. Veres Józsefné Székely Andor Pista birtokh. i. Barabás István Zöld Dániel e. birtokh. i. Ruzsa Juon Bar- tus József e. birtokh. i. Jancsó Amália Balog Ist- ván e. adósságos ü. Csiki Gergely Albert Lajos e. adósság ü. Feldinger Lipótnak Lobovics József e. birtokh. Hadnagy Miklósnak Szabó Pál örököse ellen adósság. — Előadó k. t. bíró Pipos Péter által. A k. kincstárnok Rosenfeld József e. 665 ft i. Keresztés Mártonnak Joácson István e. egy ka- száló i. Kornhoffer Lajosnak Tatter Antal és társa e. 300 ft i. Sprencz Pálnak Dávid Ignác e. 95 ft i. Hapca Lajosnak Kassai Sándor e. 126 ft. iránt. K. kincstárnok Rosenfeld József e. 664 ft. hasznosbtr. i. ü. — Előadó k. t. bíró Popovics Szerván által. Roth Jánosnak Csira Ján. Flokoszl e. 44 ft 97 kr i. Bartecziu Nicolaenak Zsoldos Gyorgye és társa e. birtokh. i. Juon Nicolaenak

Petriesle Gyorgye e. 105 ft i. Berkovics Moisés- nak Pap a lui Pavel ellen sommas visszahelyezési pere. Szél Károlynak Nagy Antal ellen 8 ft 90 k. iránt. — Előadó k. t. bíró Petri Ádám által. Far- kas Ignácnak Elekes György e. 1397 ft iránti váltó pere. Murariu Mária és társa Szolga Juon e. örökös i. Ihafelva községének Dombi András e. birtokh. i. Gr. Bethlen Pálnak Kondrean Gyor- gye e. birtokh. i. Aavaszi Józsefnak Demény Já- nos e. birtokh. i. Bajás Miklósnak Kaseru Antal e. 30 ft és 66 ft 97 kr i. — Előadó k. t. pót- bíró Illyés Károly által. Veres Józsefnak Mátyás Albert e. 12 ft iránt. Dénes Krescunnak Kovordá- nyi Mór e. 18 ft 60 kr i. Morár Spiridonnak Mo- rár Ilie e. 35 ft i. Ren Györgynek Chera Ilia e. 95 ft i. Magyar Györgynek Vajda Samu e. birtok- háborítás i. Szöcs Rózálnak a Szabó József e. hagyatéki ü. Temesvári Gergelynek Lázár Lajos e. 50 db arany i. Balázs Ferenczének Balázs György és társa e. visszahelyezés i. — III. A büntügyi osztályban. Előadó k. t. bíró Schneider József által. Nedela Juon súlyos testi sértés. Benie Mihály súlyos testi sért. Braniste Györgye súlyos testi sértés. Moczan Rozálin és társa lopás. — Előadó k. t. bíró Vajda Simon által. Bese György lopás büntügye. — Előadó k. t. bíró Cseregi Jó- zsef által. Rusz Todor és társai lopás büntügy. Szé- kely Csokroo János súlyos t. sértés b. ü. Oniezi Szanfra gyermekgyilkosság b. ü. — Előadó k. t. Mégay Ferencz által. Pap Kosztán és társai zendü- lési büntügye. Tentländer Mihály közbizvatali köte- lesege e. kihágása. Hermen János becsület bizton- sága elleni kihágása.

KÖZGAZDASÁGI ROVAT.

Lónyai pénzügyminiszter és a zsilyvölgyi kőszentelepek.

A „P. N.“ közelebbi mai száma egy dícséradot hoz, hogy minő nagy felfedezést tett Lónyay pénz- ügyminiszter, a ki nem rég Erdély délkéleti szög- letében járt, a hol tudvalevőleg nem rég megvette a Nopcsák farkadini jószágát. Hogy Lónyai pénz- ügyminiszter ur a zsilyvölgyi kőszentelepekre né- mi gondot fordít, ezen igen örülünk mi is, kik is- merjük ama völgy kincseinek becsét, s Erdély ipa- rára vonatkozólag értékesíthetőségét. Csak hogy a hivatalos Lónyay bámulók nagyon tévednek, s ámitani igyekeznek, midőn azt állítják, hogy a zsilyvölgyi kőszentelepek becsét Lónyay pénzügy- miniszter fedezte föl. Megfoghatatlan, hogy a „Pe- ter Lloyd“ is ezek sorában áll (egyik esti lapjá- ban) s közleményében teljes tájékoztatanságot árul el, holott évek előtt 1863-64-ben midőn az erdélyi vasutak ügye oly élénken vitatott — Erdély ezen részének anyagi viszonyai kimerítő- leg voltak tárgyalva ott is.

Az arad-fehervári vasut, piski-petrozsanyi szárnyvonalával együtt még Schmerling korából datálódik. Részé az azon vasutbálczatnak, mely Erdély legnagyobb részének mellőzésével, csak is a szárazföld kedvéért tervezetett. A magyar kor- mány, az arad-fehervári vonal kiépítését többé meg nem akadályozhatta, s bővebb megfontolás alá nem is vehette, miután az engedély a törvény- telen uralom végső napjaiban adatott meg. E vas- ut kiépítése ellen azonban nem forgott fenn több nehézség; egyrészt, mert a vállalkozók a piski- petrozsanyi szárnyvonalra fektettek súlyt, mely a zsily völgybe visz; — másrészt, mert a nagyvá- rad-kolozsvár-brasói vonal kiépítése által a fehér- vár-aradi ennek szárnyvonalává fog válni.

Lónyaynak tehát a zsilyvölgyi kőszentelepek értékesítése körül semmi érdeme. Ez nélküle kez- detett meg, és nem is a kormány, hanem magán, idegen vállalkozók által. Ez kerítette kezébe majd- nem általános a zsilyvölgyi kőszentelepeket. Lónyay a kőszentelepekkel csak most ösmerkedik

meg, miután Farkadon jószágot vett; eddig egé- sen terra incognita volt az előtte. Vádolni lehet, vádolni kell a pénzügyminisztert azzal, hogy rög- tön tárczávalálása alkalmával nem tanulmányozta, vagy nem tanulmányoztatta a zsilyvölgyi kőszén- telepeket, hanem engedte, hogy kizsákmányolja azokat egy idegen magántársulat.

„A pénzügyminiszter az üresen hagyott kő- szentelepek nevezetesebb részeinek lefoglalását eszközölteté, s így az állam a Zsilyvölgyben jelen- leg 71 bányamértéket és 107 szabad kutatást bír, vagyis 6000 öl hosszúságban és 3000 öl széles- ségben bírja ezen gazdag kőszentelepeket, melyek a vajdahunyadi kőszentelepekkel vasut által kötet- vén össze, kimeríthetlen vasipar fejlesztésére lesz- nek alkalmasak“ — írja a hivatalos dícsériád. A pénzügyminiszter tehát most, midőn későn, s egé- szer véletlenül meggyőződött a zsilyvölgy nagy becséről, lefoglalta az üresen hagyott kőszentele- peket. „Itt a tény eleget mond. Azt lehet képzel- ni, hogy a hol magánvállalkozóknak szabad tér engedtetik, — ott a kormány bizony későn érke- zik. Szerencsés fogást valóságossággal alig tesz. És megjegyzendő, hogy itt a főszerepet egy neve- zetes tőkével rendelkező külföldi társulat viszi, mely évek óta különös gondot fordít ezen kőszén- telepekre, s a mely cselekedett, míg az ország fia i és kormánya tétlenül nézték, miként zsákmányol- tatik ki az ország egy nagy jövőt ígérő kincse.

A zsilyvölgyi kőszentelepek továbbá oly mi- nőségűek, hogy azok tartalmát sejteni igen, de meghatározni biztosan nem lehet. Kőszén ugyan mutatkozik mindenütt, de ez nem mindenütt jó, nem mindenütt használható. Sejtetni tehát, hogy minő fogást tett a kormány a kőszentelepek lefo- galása által ott, ahol magánvállalkozók már ké- nyők-kedvők szerint zsákmányoltak. Ezek valószí- nűleg nem késtek kezükbe keríteni azt ami jó, használható. S ha még ehhez adjuk az ismeretes kormányi kezelést gazdasági vállalatoknál — a Lónyay által ily későn eszközölt lefoglalásból nem sokat ígérhetünk az országnak.

Mindazonáltal örvendünk, ha Lónyay bár ké-

sőn is, figyelmet fordít a zsilyvölgyi kőszentele- pekre. Ha a kormány különös gondot fordítana a kőszentelepek összekötetésére a vajdahunyadi vas- ércztelepekkel, továbbá a Maros jobb parti arany s ezüstgazdag érczhegyekkel, a hol a bányászat óriás részét ugys a kormány folytatja, s ha némi áldozatokkal is, az ipar emelése érdekében ott a magán vállalkozóknak némi kedvezményeket nyujt: akkor csakugyan oly ipar fejlődhetik ki Erdély délnyugoti részében, melyről már Cotta a híres német geologus megjósolá, hogy Európa keletén a legnagyobb s a legversenyzőbb lesz.

Az **„E. P.“** távirata a bécsi börzéről. Szeptember 25. 5%. Metalliques 57.80. — Május és októberi kamatos 5% metalliques 57.80. — 5% nemzeti kölcsön 90.25. — 1860 díki államkölcsön 697. — Bankrészevény 245. — Hitelrészevény 122.80. — London 77.50. — Ezüst 120.75. — Cs. k. arany 5.86. — Földtehermentesítési kötvények: magyar 77.50, fumei 76.—, erdélyi 76.—, horvát 81.50.

T. és felelős szerkesztő **K. PAPP MIKLÓS.**
Ideigl. felelős szerkesztő: **MATRAY ERNŐ.**

Nyiltér. *

A Hallerügyhez. Folyó év július havá- ban kimondottuk hogy figyelemmel fogjuk kísérni, azon eljárást, mely a gróf Haller Ferencz elleni vádak körül nyilvánland és most tele töltve lévő medenczánk, kiömléssel fenyeget az. —

Ha egy köznap ember — tette volna, a nyilvános bírálat — meggyei hangulat, és a társa- dalmi conventiakon ugy magát tul, mint azt ifj. gr. Haller Ferencz tette — eddig rég össze csaptak volna feje felett a bullámok, és nem ta- lálnok hírét sem, az előtte felnyitva volt örvény felett, de ifj. gróf. Haller Ferencz — még ma is — felső fehérmegye mumussa, vele ijesztgetik, mint a krakkói Apáczával, a szükkeblü proletariatus

* E rovat alatt megjelenő cikkek a szerkesztőség semmi felelősséget nem vállal el. Szerk.

nalunk — „meglásd főispányunknak ma- rad.“

Szentpéter és Szentpál napja meghozta a ministeri felfüggesztést — a kormánybiztos kiszál- tott üdv és szabadulást lendített szakavatott el- nöksége, lelélezáztuk a főispányi pártot — bir- munda sem mutatkozott az ellen táborából, és meg is 7 hete már — még nem süt a szabadító nap sugar. —

A kormánybiztos vizsgálatát nagy uri hero- ismussal guyorral tetézve — negélezi a nevezett gróf — és a bírói vizsgálat orvosi hamis bizonyi- tványokkal fehéregyházi kastélyába csábítatva vé- gül is — cortes fogásokkal — szelidítették oda hová kívánták. —

Nints fejezete az erdélyi büntető jognak, melyből ne eláthathatunk, és mégis, ma is ott va- gyunk hol voltunk — a mi Catilinának — még türelmes kormányra akadott; ha soká késik a kormány — el kell kezdenünk, azon hét fő bűnök történelmét, mit a felfüggesztéskor félbe szakasz- tottunk — és azután videant consules. . . .

Egy felsőfehérmegyei földbirtokos.

Nyilt főlsszollítás,

kir. táb. elnök Apor Károly báróhoz!

Bocsánat Báró hogy türelmem ki fáradá; de miután Lázár József gróf 13. martii. 1865. el- hala, nem említve ez uttal mit se egyebet, mind azt, hogy többszöri izenetem, kéresem leveleim meg találása mellett illetőségemből mint törv. gyermek, a Bártól mint végrendeleti végrehajto- tól, s tömeg gondnoktól még egy fillért se kapék, holott vállalkozási kötelezettsége, lova- giassága, legalis el járása, ölnöki ellása, a jurisdi- pályán, de nem feleltem, parancsolja vala, ? ha 14. napok alatt nem elégít ki tökéletes meg nyug- hatólag, — vagy tessén le mondani, mivel egyi- kük is ugys nem kiskoru, én plane szinte hat- van éves, vagy ne essék zokon, másodszeri nyil- tabb föl szollításom. —

Szárhegyi Lázár Albert,
honvéd törzstiszt.

Sz. 3390. 1869.

Hirdetmény.

Sz. kir. Kolozsvár városában, a fekvő birtok telekkönyvi felvétele befejezett- vén, az ezeket tartalmazó telekkönyvi jegyzőkönyvek hitelesítése **f. évi október hó 4-én** meg fog kezdetni.

Mi is azon megjegyzéssel tétetik közhirr, hogy a kellő rend tekintetéből ezen általános hirdetményen kívül, minden birtokos névszerint egy bizonyos kitűzendő napra, külön is meg fog hiválni, s azon esetben, hogy ha valaki ezen meghívásra sem sze- melyesen nem jelenék meg, sem meghatalmazottat nem küldene, hivatalból fog a te- lekkönyvi bizottmány által a meg nem jelenő költségére és veszélyére képviselő kineve- ztetni, s a hitelesítés ezen képviselő közbenjöttével eszközöltetni.

Mint hogy a fekvő vagyonnali szabad rendelkezés, az azokra vonatkozó jogok át- a telekkönyvek helyes szerkesztésétől nagy mértékben feltételeztetik: figyelmeztetik könyvezéséről magának meggyőződést szerezni, hogy később midőn már a telekköny- vek bírói kézbe s vezetés alá lesznek adva, a kiigazításokkal járó költség és fárada- laktól ez által meg legyen óva.

Kolozsvár sz. kir. város közigazg. tanácsának, 1869. september 3-kán tartott üléséből.

Árverési hirdetmény.

Ezennel közhirr teszi alóírt igazgatóság, hogy a kolozsvári zálog-

kölcsön-intézetnél elzálogosított s folyó év szept. hó végéig lejárt, és még ki nem váltott tárgyak az I. II. osztályból nyilt árverésen el fognak adatni, és pedig az

I. osztályu tárgyak, u. m. ruhaneműek, házieszközök, árúk stb. árverése lesz

folyó évi october 18-kán.

A II. osztályu tárgyak, u. m. arany, ezüstneműk, ékszerek stb. árverése lesz

folyó évi october 25-kén.

Az árverések az intézet helyiségében mindég d. u. 3 órakor kezdődnek. Figyelmeztetés. A kiváltás vagy átírás végett beadott, de még ki nem fizetett s az intézetből el nem vitt zálogjegyek tárgyai ez alka- lommal hasonlólag elárvereztetnek.

A zálogtárgy tulajdonosa fel van jogosítva az eladásra kitett tárgyat az árverés kezdete előtt még kiváltani vagy átíratni.

Az eladott zálogtárgyakból befolyt többlet átvételére az illető zá- logjegy tulajdonosai felszólíttatnak.

A vevő tartozik a vételért rögtön lefizetni és a tárgyat elvitetni Kolozsvárt, szept. 18-kán, 1869.

A kir. szab. zálogkölcsön-társulat igazgatósága.